

De veranderde functie van de Nederlandse hondenrassen

In 1978 werden voor het inventarisatierapport van de zeldzame Nederlandse huisdierrassen alle schaapskuddes in Nederland bezocht. Vergeten werd toen om de daarbij behorende herdershonden, de Hollandse herder en de Schapendoes, mee te nemen. Verwonderlijk was dat niet, omdat eind twintigste eeuw honden hobbydieren geworden waren die onder de verantwoording vielen van de Raad voor Kynologisch Beheer in Nederland. De hond was als enige landbouwhuisdier niet langer een buiten lopend erfdier maar een 'in-huis-dier' met als gevolg veranderde taken voor de verschillende rassen.

Het instandhouden van rassen is niet alleen een kwestie van genen, het is ook een kwestie van behoud van de culturele

waarden: de rol in het landschap (dat hebben honden dan wat minder, behalve bij de schaapskudden en de eendenkooi en

Herdershond zoekt overlevenden

wellicht bij de jacht op klein wild), de culinaire tradities (die hebben honden in Nederland niet), de folkloristische inzet bij rituelen (bijvoorbeeld het tonen van de prijsos door de straten vóór Pasen), kunstuitingen (een schilderij met een Hollandse herder of een eendenkooi met Kooikerhondje van langer dan een eeuw oud bestaat niet, wel talrijke jachtaferelen met Stabij en Patrijshond) en als laatste het gebruik bij ambachten en functies, en die hebben honden juist wel in Nederland. De Italiaanse onderzoekers G.C. Gandini en E. Villa hebben dat voor runderen uitgezocht en bepaald wat de culturele waarde is door het rund te zien als historische getuige en behoeder van lokale tradities. Ook voor honden zou de culturele waarde buiten de professionele hobbydierhouderij bepaald kunnen worden.

Eind vorige eeuw vonden Stabij, Wetterhoun, Patrijshond, Schapendoes, Markiesje, Smous en Kooiker maar ook Hollandse herder een nieuwe rol bij de nieuwe hondensporten als dog frisbee en bij behendigheidswedstrijden, zodat ze niet alleen als gezelschapsdier of huishond kunnen worden gezien. In onderstaande tabellen worden de veranderde functies in de afgelopen eeuwen kort weergegeven.

De verschillende functies van de Nederlandse hondenrassen worden hierna besproken

Hollandse herder

De Hollandse herder was vroeger een

Frans & Hannie Jansen

Explosieven opsporingsdienst

Frans & Hannie Jansen

Herdershond in sneeuw

Frans & Hannie Jansen

Training hollandse herder

manusje van alles op de boerderij. Er zijn in die zin zeker nog een heel aantal Hollandse herders op boerderijen te vinden, maar behalve voor de bewaking tegenwoordig ook op de boerderij toch meer als gezelschapsdier. Er zijn vroeger zuivere Hollandse herders actief geweest als blindengeleidehond. Tegenwoordig niet meer,

duis voor blindengeleidehond is het percentage 0%. Er zijn nog steeds enkele Hollandse herders actief bij een schaapskudde of als diensthond bij de politie, maar in beide gevallen is dat op de gehele populatie minder dan 1%. Voor zover bekend is Lia Helmers in Zeeuws Vlaanderen de enige herder – en dat al jaren – die nog met

een korthaar en ruwhaar herder een schaapskudde hoedt. De eigenschappen om schapen te hoeden, zijn zoals vele tests aantonen, nog wel bij de Hollandse herder aanwezig.

De Koninklijke Nederlandse Politiehondenvereniging (KNPV) gebruikt wel Hollandse herders, maar helaas nauwelijks stamboekdieren. Navraag bij Marc Rutzerveld van de KNPV leerde ons dat er momenteel nul stamboek Hollandse herders en drie kruislingen in de registratielijst van de KNPV als speurhond zitten. Volgens Rutzerveld worden er te weinig Hollandse herders aangeboden (er worden te veel honden naar het buitenland verkocht voor veel geld) en schiet de kwaliteit van de wel aangeboden dieren in vergelijking met Mechelse en Duitse herders te kort.

Tabel 1: Functies van de Nederlandse hondenrassen in de negentiende eeuw

ras	functie
Hollandse herder/Schapendoes	hulp schaapherder/hulp op de boerderij
Kooikerhondje	hulp eendenkooiker
Stabij/Wetterhoun/Patrijshond	hulp jager
Boerenfoks/Smous	hulp boer bij ongedierte(ratten)verdelging
Markiesje	geen functie (hobbyhond)

Tabel 2: Functies van enkele Nederlandse hondenrassen in de twintigste eeuw

ras	functie
Hollandse herder	moderne bewakingshond/politiehond/reddingshond
Schapendoes	reddingshond
Kooikerhond/Stabij/Smous/Saarlooswolfshond	geen functie (hobbyhond)

Tabel 3: Functies van enkele Nederlandse hondenrassen in de eenentwintigste eeuw

ras	functie
Schapendoes	therapiehond/bezoekerhond
Kooiker/Stabij/Wetterhoun/Smous/Markies	onbekend

Schapendoes

Exacte aantallen zijn niet bekend, maar geschat wordt dat vijf schapendoezen nog als hoeder bij de schaapskudde actief zijn (twee of drie in Nederland en nog enkele in Frankrijk). Enige schapendoezen zijn opgeleid als reddingshonden bij onder andere de waterwerken.

Kooikerhondje

Er zijn in Nederland nog 118 eendenkooien, waarvan 113 geregistreerd (2007). Daarvan is ongeveer 50% nog actief als vangkooi, ringkooi of demonstratiekooi. Niet op alle (actieve) eendenkooien wordt een hondje gebruikt en als er een hondje wordt gebruikt, dan is dit ook niet altijd een Kooikerhondje. Verder is dit aantal niet constant. Al met al zijn er 20 à 25 actieve Kooikerhondjes. Daarvan zijn er sinds 2003 twaalf honden gesubsidieerd door de Vereniging Het Nederlandse Kooikerhondje en de Eendenkooi Stichting (maximaal resp. 175 en 50 euro per aangeschaft Kooikerhondje). Aannemelijk is dat deze subsidie een positief effect heeft op het gebruik van het Kooikerhondje in de eendenkooi, aangezien een rashondje een relatief dure uitgave is voor een kooiker.

Jachthonden

Er konden geen aantallen achterhaald worden voor de Stabijs, Wetterhouns en Patrijshonden die al dan niet professioneel meegaan met de jacht, maar er kan vanuit gegaan worden dat dit nog regelmatig gebeurt. Opvallend is dat de stamboekverenigingen van deze drie rassen propageren dat de jachteigenschappen binnen het ras aanwezig moeten blijven. Zo bestaan er voor Stabij, Wetterhoun en Patrijshond puppyjachttrainingen.

Nieuwe functies

De eenentwintigste eeuw biedt nieuwe kansen voor de verschillende rassen. De Schapendoes is bijvoorbeeld uitermate geschikt als therapiehond (voor bezoek aan invaliden of mensen met een gedragsstoornis) en als bezoekhond (bezoek aan ouderen in serviceflats of verzorgingste-

Hélène Frijters

Schapendoes als bezoekhond (therapiehond)

huizen). De Hollandse herder is kortstondig experimenteel gebruikt als bezoekhond, maar was daarvoor minder geschikt. Het blijkt dat honden met een lange vacht (aibaarheidsfactor) en een goed karakter hiervoor geschikt zijn.

Conclusie

De functionele rol van het Kooikerhondje lijkt voor de toekomst verzekerd door goede samenwerking tussen de betrokken organisaties. Het gebruik van Stabij, Wetterhoun en Patrijshond bij de jacht zal onder druk komen te staan door de maatschappelijke discussie over de jacht. De inzet van de Hollandse herder en Scha-

pendoes bij de politie zal beperkt zijn door het ontbreken van een overkoepelend orgaan dat zorgt voor de noodzakelijke subsidies, maar ook omdat zij geen voorkeur voor de Hollandse herder hebben. Enig chauvinisme bij de politie zou een prachtige promotionele rol kunnen vervullen voor de Hollandse herder, die vergelijkbaar zou kunnen zijn met het gebruik door de Koninklijke Stallen van het Groninger paard. Ten slotte is het noodzakelijk om de geschiktheid te onderzoeken, naast de Schapendoes, van de Kooikerhond, Smous en Markies als therapie- en bezoekhond. ●